

002:622

A MŰSZAKI DOKUMENTÁCIÓ BÁNYÁSZATI VONATKOZÁSAI

Bóday Gábor

A bányászat számára miért nélkülözhetetlen a műszaki dokumentáció?

Bányaüzemek műszaki fejlesztésénél a megvalósítandó gondolatok mellett legfontosabb szerepe van az időtényezőnek és a természeti adottságoknak. Az ásványelőfordulás helyi fekvése, mennyisége és minősége, települési és tektonikai viszonyai még a leggondosabb kutatás mellett is meglepetéseket tartogatnak, és a változatosság olyan széles skáláját mutatják, hogy egy-egy üzemben bevált módszereket legtöbbször csak hosszantartó kísérletek után, a helyi adottságokhoz idomított formában lehet más bányákra átvinni. A közrejátszó és változó tényezők nagy számából adódik, hogy a bányászat alaptörvényeinek csak kis része fejezhető ki általános érvényű képletekben, és ezért a bányászat még ma is túlnyomóan empirikus tapasztalatokra támaszkodik, vagyis az adottságok hasonlósága alapján azokat az üzemi módszereket alkalmazza, amelyek hosszú évek során kialakultak, és az általános tapasztalatok szerint legjobban megfelelnek. Új módszerek bevezetéséhez - más iparágaktól eltérően - hónapokig, sőt évekig tartó, igen nagy költséggel járó kísérletek szükségesek. Ezek nem minden esetben végződnek pozitív eredménnyel.

Hazai bányászatunkat ugyanazok az időszerű problémák foglalkoztatják, mint a fejlettebb bányászattal rendelkező országokat. Míg azonban a Szovjetunióban, Angliában, Németországban a sürgős műszakfejlesztési kérdések megoldása sok bányatelepre oszlik el, és egy-egy bányaüzem egyetlen kérdéssel - pl. a föld alatti gázelszívással - évekig foglalkozhat, bányáink műszaki személyzete és vezetői kénytelenek a műszakfejlesztési kérdések zömével egyszerre foglalkozni, és azoknak megoldását jóval rövidebb idő alatt megkísérelni, ha a technika egyre gyorsuló fejlődésével lépést akarnak tartani. Ezért nálunk fokozott mértékben szükséges, hogy bányászaink

a világ bányászatában bárhol elért eredményeket a legnagyobb figyelemmel kísérjék, és a hazai viszonyoknak megfelelő új módszereket bányauzemeikben mielőbb meghonosítsák, továbbá

a másutt kudarcot vallott kísérleteket vagy hibás megoldásokat elkerüljék, mert a fejlődésben ezáltal okozott idővesztés behozhatatlan, végleges lemaradást jelent, és emellett felesleges költségeket okoz.

A magyar bányamérnöknek tehát a világ bányászati szakirodalmát jól kell ismernie, ha a maga munkaterületén eredményeket akar elérni.

E szakirodalom terjedelme azonban az utolsó évtizedekben olyan mértékben megduzzadt, hogy annak nyomonkövetése - a nyelvi nehézségektől eltekintve - egyénileg jóformán lehetetlen. Itt hathatós segítséget nyújt a műszaki dokumentációs szolgálat, a mérnöki tudomány e korszerű - ma már nélkülözhetetlen - segédeszköze. A műszaki dokumentációs szolgálat a bányászat /és az egyéb iparágak/ folyóirataiban közölt műszaki tudományos anyagot gyűjti, tárgykörök szerint rendezi, nyilvántartja, és a kívánt formában az érdeklődők rendelkezésére bocsátja. Ezzel mindazok, akik üzemfejlesztési vagy kutatási feladatuk sikeres elvégzése céljából egyes szakmai témákról vagy témacsoportokról előzményeik, műszaki részleteik és mai állásuk tekintetében tájékozódni óhajtanak, vagy csak általában a korszerű bányászat fejlődésének főbb irányvonalairól folyamatosan értesülni kívánnak, rengeteg időt és fáradságot takaríthatnak meg, nem is szólva arról, hogy a vidéken működő bányászati trösztöknek a kérdések hézagmentes felderítéséhez szükséges szakkönyv- és folyóiratállomány a legtöbb esetben nem is áll rendelkezésére.

Melyek azok a témák, amelyek ma a magyar bányamérnököt legjobban érdeklik?

Erre legjobban Lévárdi miniszterhelyettes szavaival felelhetünk, aki az 1960.évi bányászati kongresszus plenáris ülésén a világ bányászatának főtörekvéseit a következőképpen jellemezte:

1. gépesítés, vagyis az emberi munka pótlása gépi erővel vagy teljes kiküszöbölése automatizálással,
2. önköltségcsökkentés, vagyis az életszínvonal emelése a legfontosabb alapanyagok olcsóbb előállítás útján,
3. biztonság, vagyis az emberi élet és egészség legmesszebbmenő megóvása.

Mind a három cél egyuttal szocialista bányászatunk főcélkitűzéseit jelenti.

A főtémaikon belül a részletkérdések sulya és sürgősségi sorrendje természetesen szénmedencék, esetleg üzemek szerint, regionálisan a mindenkor helyi követelményeknek megfelelően változik.

Gépesítés: A bányászati munkafolyamatok um. az elővájás, jövesztés, rakodás, biztosítás, szállítás stb. gépesítése, esetleg automatizálása, az összes hazai bányákat egyaránt érdeklik, de a megvalósítását mindegyik az adottságainak legjobban megfelelő módon keresi. Telepeik szilárdsága, vastagsága és dőlése szerint egyes trösztöket a réselő-rakodó kombájnok, másokat a páncélkaparóval kombinált szénigalyu érdekli jobban. A mellékkőzet szilárdságától és egyéb kőzetmechanikai tényezőktől függően az egyes bányák acél-bányatámokkal, hidraulikus támokkal, lépegető biztosító keretekkel vagy pajzsbiztosítással kísérleteznek.

Biztonság: Az emberi élet és egészség védelme a bányászat egyik súlyponti kérdése, és minden bányüzemre egyaránt kötelező. Az időszerű témák tekintetében azonban - adottságaiknál fogva - lényeges eltérések vannak az egyes medencék, sőt az egyes üzemek között. A pécsvidéki bányászatot elsősorban a gázkibővítésveszély érdekli, az egész medencét pedig - Komlót is beleértve - a metán- és szénporrobbanás veszélye. Közös a harcuk a kőporképződés által okozott szilikózis ellen, ezért számukra rendkívül fontos a szakirodalom minden közlése, amely a szén- és kőpor elleni küzdelemben a világon bárhol elért eredményekről számol be. Ezzel szemben barnaszénbányászatunkat a karsztvízbetörések fenyegetik, kutatásai nagy része a biztonságot és az üzemek gazdaságosságát egyaránt fenyegető karsztvízveszély végleges felszámolására irányul.

A hazai bányászatot ma leginkább foglalkoztató problémák legjobban a témafigyelés 1961. évi gyűjtőjegyzékéből tűnnek ki. A folyamatos megfigyelésre megrendelt 179 bányászati téma közül 12 geológiai vonatkozású, pl. "Szeizmikus mérésadatok regisztrálása és feldolgozása". Az olaj- és földgázbányászat által megrendelt 30 téma /pl. "Karotázásmód-szerek"/ részben kutatási kérdéseket érintenek, részben /pl. "turbo-fúrás"/ u/j furási és termelési módszerekkel függnek össze. A szén-, érc- és vegyesbányászatot érdeklődő 137 téma a bányaművelés majdnem minden ágazatára kiterjed. Figyelés alatt álló tárgyszavak, pl. a jövesztés munkaterületéből a "Millszekundum repesztés", meddőgazdálkodásból pl. a Tatabányán igen sikeresen végrehajtott "Hányók hasznosítása", a szellőztetés fejezetéből pl. az egyre mélyülő mecseki kőszénbányákra igen fontos kérdés "Mély bányák hűtése". A gyűjtőjegyzékéből megállapítható azonban az is, hogy a hazai bányákat jelenleg foglalkoztató számos igen fontos kérdés a témafigyelésben nem szerepel. Ilyenek pl. "Vékony telepek fejtése", "Meredek telepek fejtése", "Széngyáluval, réselő-rakodó kombájnnal való jövesztés", "Vágánynélküli bányaszállítás" stb. Ez arra enged következtetni, hogy a témafigyelés hasznosságának felismerése még nem hatotta át teljes mértékben a hazai bányászatszadalmat, és ezért

sok helyen a kérdések gyakorlati megoldását az előzmények és a kérdés mai állásának ismerete nélkül kísérelik meg.

E szempontból a bányászat részéről is üdvözljük az OMK legkor-
szerűbb dokumentációs kezdeményezését, a témadokumentációt. Míg a Mű-
szaki Lapszemle és a Figyelőszolgálat a folyóiratok teljes tartalmáról
folyamatosan, de csak igen röviden referál, a témadokumentáció az ipart
foglalkoztató legfontosabb kérdéseket ragadja ki. Az ezekre vonatkozó
anyagot a szakirodalomban megjelent legjellegzetesebb, legtanulságosabb
cikkekből meríti, és kötetbe gyűjtött, ábrákkal, táblázatokkal, grafi-
konokkal felszerelt tömörítvények formájában tárja az olvasó elé. A té-
madokumentáció így módon a szakkönyv és a bibliográfia között hézagpót-
ló feladatot teljesít. Míg az előbbi csak a megjelenés időpontjában tük-
rüzi a címének megfelelő munkaterületen elért vívmányokat és tudományos
felismeréseket, a témadokumentáció az időszerűség pillanatában ad kime-
ritő tájékoztatást egy-egy szakmai probléma állásáról. Az OMK kiadásá-
ban más iparágakat érintő kérdésekről eddig 9 témadokumentáció jelent
meg. A 10-12. sz. kiadvány a Nehézipari Minisztérium kívánsága szerint
a hazai bányászatot ma legjobban érdeklő korszerű bányabiztosításról
szól, és három kötetben a fejtések és vágatok fémbiztosítását, aknák és
vágatok falazását, valamint a különleges biztosítási módszereket um.
pajzsokat, lépegető kereteket stb. tárgyalja.

A témadokumentáció egyik hiányossága, hogy előjegyzés alapján,
meghatározott példányszámban készül, ezért későbbben jelentkező igényeket
nem lehet minden esetben kielégíteni. Remélhető azonban, hogy a fenti
kiadvány révén bányászaink jobban felismerik a tervdokumentáció előnye-
it, és az első bányászati kiadványt további témák, pl. "Korszerű jövesz-
tő és rakodógépek", "Korszerű szénelőkészítő módszerek" és egyéb közér-
deklő szakmai kérdések fogják majd követni.

Hol, milyen mértékben folyik bányászati dokumentációs munka?

Célkitűzésénél és rendeltetésénél fogva e munka zömét az Orszá-
gos Műszaki Könyvtár illetékes osztályai központosan látják el. E munka
szervezését és végrehajtását, a különféle dokumentációs szolgáltatások
célját és módját az OMK kiadványain kívül cikkekben és előadásokban sok-
szor ismertették, ezért további részletezéstől itt eltekinthetünk. Mun-
kájának elvégzése során az OMK hatalmas könyvtármányára támaszkodik. A
bányászati újabb - főleg nyugati - szakirodalom azonban anyagi okok mi-
att nem teljes, e téren pl. a Bányászati Kutató Intézet könyvtára jobban
van felszerelve. Annak ellenére, hogy a bányavállalatok vidéken vannak,
a könyvtárak közötti kölcsönzés során mégis jobban segíthetné őket az
Országos Műszaki Könyvtár. Ezért kívánatos volna, hogy az iparunk szá-
mára létfontosságú alapanyagokat kitermelő bányászatunk műszaki fejlesz-
tését az OMK jobban kiegészített könyvtárya is előmozdítsa.

E tekintetben bizonyos hiányosságok az OMK folyóiratkatalógusá-
ban is találhatók. A "Mining Equipment" és a "Mining Journal" című fo-
lyóiratok csak 1954-ig jártak. A német bányászati folyóiratok közül pl.
a "Bergbau, Herne" című folyóirat hiányzik. E folyóiratok sok bányagé-

pészeti anyagot is közölnek, ami a bányagépeket gyártó budapesti gépgyárak mérnökeit is érdekli. Ennek ellenére az ONK-nak nem járó folyóiratok feltárása is folyik, és éppen az ONK dokumentációs szolgálata az, amelyik összefogja az országba járó valamennyi szakfolyóirat feltárását, és ezek révén állandóan tájékoztatja az ipart a bányászat világviszonylatban elért műszaki fejlődéséről.

A tudományos intézetek közül első helyen említendő a Miskolci Műszaki Egyetem könyvtára. Könyvállománya 126 119 kötet, folyóirat évfolyamainak száma 28 462. Ehhez a hatalmas anyaghoz jön majd hozzá elosztás után a volt soproni, ill. selmeci Bányászati Akadémia öröksége mintegy 15 000, részben régi, igen értékes művel és kb. 5000 kötet folyóirattal. Az egyetemnek 1188 külföldi és 217 hazai folyóirat jár, tehát mindaz a szakirodalmi eszköze megvan, amire az egyetem három kara - Bányászat, Kohászat, Gépészet - tanári testületének és hallgatóságának szüksége van.

Ennek ellenére az egyetemen a dokumentációs tevékenység csak igen szűk keretek között mozog. A könyvtári dolgozók indokolatlan csekély létszáma alig elegendő az ún. "szerzeményezés" lebonyolítására. A Bányaműszaki Tanszék 10 év óta rendszeresen gyűjti a Revue de l'Industrie Minerale bibliográfiai kartonjait, ami a világ minden jelentősebb közleményének cédulakatalógusa, és ezzel a gyűjteménnyel az érdeklődők rendelkezésére áll. Ez a szilárd ásványok bányászatára vonatkozó anyag. Az olajtermelő tanszék ugyanezt teszi amerikai bibliográfiai folyóiratainak felhasználásával, és kapcsolatban van a hazai olajbányászattal. Itt a Worldwide Oil & Gas Abstracts-ra támaszkodik, amit kiegészít a szovjet irodalom adataival. Ezenkívül az egyetemen az MTA Bányászati Kutató Munkaközössége 10 témából külön gyűjti a bibliográfiát. Ennek keretében a kőzetmechanika és talajmechanika témakörében a berlini Tudományos Akadémián működő Nemzetközi Kőzetmechanikai Irodával van kapcsolatban, azt rendszeresen tájékoztatja a magyar nyelvű irodalomról német nyelvű kivonatok útján.

Megemlítendő még a Bányászati és Kohászati Lapok teljes anyagának bibliográfiai feldolgozása. Ezt a munkát az egyetemen alakult munkaközösség könyvtártechnikailag szakképzett külső munkások bevonásával, és a Nehézipari Minisztérium, Miskolci Egyetem, valamint az O.M. Bányászati és Kohászati Egyesület támogatásával végzi. A hazai bányászati körök e munka befejezését és az ETO-rendszer szerint elkészített cédulakatalógust - amelynek hiányát a múltban nem egy esetben saját kárukon érezték - türelmetlenül várják.

Kisebb terjedelmű, de nem kevésbé értékes a Bányászati Kutató Intézet kitűnően szervezett és felszerelt könyvtára. A könyvtár állománya 7300 kötet, de a bányászatnak és a rokon szakmáknak azokat a drága, nehezen beszerezhető, különleges műveit is tartalmazza, amelyekre az intézet kutatóinak legkülönbözőbb elméleti és gyakorlati feladataik elvégzéséhez szükségük van. A dokumentáció által a mai műszaki-tudományos életben betöltött szerep jelentőségét legjobban bizonyítja, hogy az intézetnek nagylétszámú dokumentációs osztálya van. Ennek egyebek között

az a feladata, hogy egyrészt az ETO-rendszer szerint felépített cimkareték alapján a kutatókat a témájukra vonatkozó bibliográfiáról idővesztés nélkül tájékoztassa, másrészt a kutatások eredményét a "Bányászati Kutató Intézet Közleményei" címén kiadja. A magunk részéről csak azt sajnáljuk, hogy ezek a közlemények, amelyek a miskolci, azelőtt a soproni egyetem tanári kar közleményeivel együtt a magyar bányászat fejlődését és kutatásainak eredményeit külföldön is hirdették, nem bővített terjedelemmel és rövidebb időközökben jelennek meg.

A BKI könyvtára 2 havonként 80 példányban megjelenő "Tájékoztató a hazai és külföldi műszaki irodalom legújabb közleményeiről" című kiadványával tájékoztatja az intézet operatív osztályait és a külső érdekelteket /pl. a bányászati trösztöket stb./ a könyvtárral kapcsolatos fontosabb mozzanatokról. Az V.évf. 9-10.száma /1960. IX-X.hó/ egyes fejezetei pl. a következőket közlik:

- I. A csereképpen beérkezett időszaki kiadványok.
/A könyvtár a Bergbautechnik című folyóirattal dokumentációs csereviszonyban áll. 28 bányászati folyóiratból és a "Zeitschrift für angewandte Geologie"-ből készített referáló kartonjait megkapja. Csereként a Bányászati Lapok, Geodézia és Kartográfia, BKI- és BTI-közleményeinek cikkeiből készített németnyelvű kivonatokat a "Bergtechnik"-nek, illetve a Freibergi Bányászati Akadémiának elküldi/.
- II. Az intézet műszaki könyvtárának szaporulata.
/70 mű címe/.
- III. Az Országos Műszaki Könyvtár bányászati és tüzeléstechnikai jellegű új könyvbeszerzései /23 mű címe/.
- IV. A szakirodalomban hirdetett újonnan megjelent könyvek.
/Ennek alapján javasolják az egyes osztályok és kutatók a munkájukhoz szükséges könyvek beszerzését. 84 mű címe/.
- V. Az utolsó szám megjelenése óta beérkezett folyóiratok szakmai vonatkozású cikkei.
/Az intézetnek járó 26 keleti, 69 nyugati, 35 belföldi folyóiratban megjelent fontosabb tanulmányok és cikkek 849 címfordítása, ill. bibliográfiai adatai/.
- VI. Az intézet műszaki könyvtárában rendelkezésre álló magyar nyelvű fordítások.
/Tárgyi időszakokra eső 40 db/.

A feltüntetett számadatok a könyvtári és dokumentációs szolgálat aktivitásának és szervezettségének meggyőző bizonyítékai.

A Nehézipari Minisztérium műszaki könyvtárának

48 000 kötetes könyvvállománya főleg a minisztérium alá tartozó

3 iparágnak: bányászat, vegyipar, villamosenergia szakirodalom anyagát foglalja magában. Fontos szerepe nagy és jól kiegészített könyvvállománynál kívül abban áll, hogy ez a könyvtár - mint a tröszt és vállalati műszaki könyvtárak alközpontja - azokat irányítja, ellenőrzi, és szükség esetén könyvkölcsönzéssel kíséri. A NIM-könyvtárnak kb. 350 belföldi és külföldi folyóirat jár. Az egyes cikkekről eddig címfordítás útján tájékoztatták a tárgyszerint illetékes osztályokat. A dokumentációs szolgálat hathatósabb megszervezése végett a közelmúltban e munkaterületet a könyvtártól leválasztották, és az újonnan alakult "Nehézipari Műszaki Dokumentációs és Fordító Iroda" hatáskörébe utalták.

Bányászati trösztök és vállalatok műszaki könyvtárai

A felszabadulás előtt vállalati műszaki könyvtárakról nem igen lehetett beszélni. Az akkori bányagazgatóságoknál található könyvvállomány gyakran egy fél könyvszekrényt sem töltött ki, és leginkább jogi, közigazgatási, kereskedelmi könyvekből vagy gyűjteményekből, a legritkább esetben műszaki szakkönyvekből állt. Ez a helyzet azóta gyökeresen megváltozott, ma a bányászati trösztöknek és vállalatoknak kivétel nélkül kisebb-nagyobb, jól felszerelt könyvtárai vannak. Az anyag terjedelme, valamint annak használata tekintetében azonban lényeges fokozati különbségek vannak az egyes trösztök között. A legjobb példa erre a Tatabányai Szénbányászati Tröszt, amely nemcsak nagy könyvvállománynak korszerű kiegészítéséről gondoskodik folyamatosan, hanem minden fontosabb műszaki fejlesztési kérdésnél az OMK dokumentációs szolgálatát is a legmesszebbmenőleg igénybe veszi. A BKI könyvtári "Tájékoztató"-jához hasonló módon "A Tröszt központi műszaki könyvtárába érkezett külföldi lapok fontosabb cikkei" című kiadványában e folyóiratok tartalomjegyzékének címfordítását havonta közli a tröszt műszaki dolgozóival. Más vidéki könyvtár, pl. a Komlói Szénbányászati Tröszt 2000 kötetes könyvtára megelőlegezik azzal, hogy a trösztnek járó kb. 10 belföldi és 10 külföldi folyóiratot annak a kevés számu olvasónak kiadja, akiket a bányászat fejlődése általában, vagy egy-egy téma különösen érdekel.

A könyvtárhasználat mérve, és ezzel a műszaki könyvtárak fenntartására és bővítésére országosan fordított jelentős összegek gyakorlati kamatoztatása - ahogy a Tatabányai Tröszt példája mutatja - túlnyomó részben a könyvtáros aktivitásán múlik. A bányászat műszaki haladása szempontjából igen üdvös volna, ha a tatabányai módszereket és tapasztalatokat a többi tröszt is átvénné, és hasonló szintre törne fel.

A többi bányászati könyvtár közül megemlítendő még a Soproni Központi Bányászati Múzeum könyv- és okmánytára, amelyben fejlődéstörténetileg értékes unikumok találhatók. Ezekről esetenként igen érdekes tanulmányok jelennek meg Dr. Faller Jenő muzeumigazgató tollából a Bányászati és Kohászati Lapokban.

Az C.M. Bányászati és Kohászati Egyesület mintegy 6900 kötetes könyvtárának magja egyesületi tagok adományából vagy elhunyt tagok örökségéből tevődik össze, könyvvállománya tehát nagyjából ma már elavult, de a bányászat fejlődése szempontjából érdekes művekből áll. Bár az egye-

sület ma nagyobb összeget fordít a legfontosabb szakkönyvek beszerzésére, e tekintetben mégsem kelhet versenyre az ország nagy műszaki könyvtáraival. Ezért az egyesület célkitűzéseinek megfelelően a könyvtár főleg arra törekszik, hogy jelenlegi és volt tagjai szakirodalmi tevékenységének gyümölcseit lehetőleg hézagmentesen beszerezze. Az egyesületnek járó 42 külföldi és 25 belföldi folyóiratról dokumentációs munka nem folyik, ezeket helybenolvasásra, indokolt esetben kölcsönképpen kiadják. A tagokat a Bányászati és Kohászati Lapok útján értesítik a könyvbeszerzésekről.

Az egyesület folyóiratai, nevezetesen a Bányászati Lapok, Kohászati Lapok, Öntöde, a felszabadulás óta mind terjedelmük, mind tartalmuk tekintetében szintén igen nagyot fejlődtek, és a baráti államok, sőt a világ bányászati folyóiratai között igen kedvező helyezést vívtak ki maguknak. E szaklapok "Könyvismertetés" című rovatukban az olvasók figyelmét a megjelent fontosabb szakkönyvekre irányítják. Közkezdelt továbbá a kitűnően szerkesztett "Hírek innen-onnan" című rovat, amely külföldi folyóiratok nyomán rövid értesítéseket közöl a világ minden részében folyó bányásatról. A "Szabadalmi szemle" c. rovat az újabb hazai, bányászatiilag hasznosítható szabadalmakat ismerteti. Mindez azonban a rendszeres dokumentációs tájékoztatást nem pótolja, ezért érdemes volna e tekintetben a külföldi szaklapok erre vonatkozó gyakorlatát átvenni.

Ma minden, fejlettebb bányászattal és iparral rendelkező országban a műszaki társadalom dokumentáció útján való tájékoztatása meg van szervezve. Erre vonatkozólag csak egy-két példa:

Szovjetunió: A Moszkvában havonta kiadott Referativnij Zsurnal, Geologija, III. része a bányászati gazdaságtanról, ásványok feldolgozásáról, dúsításáról, olaj-, gáz- és tőzegelőfordulásokról referál.

Akademia Nauk Kazahszzk CCR. Az Alma-Atában időközönként megjelentő Bibliotecsno-Bibliograficeszkij Bjulleten' bányászati és gazdasági bibliográfiát közöl főleg a kazahsztáni szovjetköztársaság területéről.

NDK: A Freibergi Bányászati Akadémia havonta kiadott és példásan szerkesztett "Montanwissenschaftliche Literaturberichte." A- Abt. Bergbau, C- Abt. Geowissenschaften" majdnem hézagmentesen tájékoztat a világ minden táján megjelent bányászati cikkekről. Azonos célú kiadványok:

Csehszlovákia: Prehľad Technické a Hospodárske Literatúry, Horníctví.

NSZK: A "Bergbauwissenschaften" című folyóirat minden 2. száma.

Anglia: British Coal Utilisation Research Association. Monthly Bulletin.

Jugoszlávia: Biltén Dokumentacija za Rudarstvo, Metalurgia i Geologia.

Emellett azonban minden számottevő külföldi szaklapnak van dokumentációs rovata. A "Glückauf, Essen" Zeitschriftenschau /Lapszemle/ címén folyamatosan referál 71 német és 84 külföldi folyóirat tudományos-műszaki tartalmáról. A figyelőszolgálatba vont folyóiratok címét minden évfolyam első számában közli. Ezek között magyar részről a

Bányászati Lapok,
Bányászati Kutató Intézet közleményei,
Bányászati Tervező Intézet közleményei,
Acta technica Academiae Scientiarum Hungaricae

szerepelnek. A Glückauf kiadója csekély térítés ellenében a referátumok kartonjait külön is elküldi.

A "Bergbautechnik" című kelet-német bányászati folyóirat a referátumok szövegét kartonnagyságu elosztással, kétoldalu nyomtatással a szöveges részhez fűzi. E lapok szétvágásával és a feltüntetett ETO-számok szerinti rendezésével kevés fáradsággal bányászati cédulakatalógus állítható össze. A Bányászati és Kohászati Lapok szerkesztősége a dokumentáció ügyét és a szakirodalom ismeretét igen hathatósan előmozdítaná, ha az ONK segítségével az általa kiadott lapokat hasonló módon kibővítené és kiegészítené.

A referálás természetesen csupán a szorosan vett bányászati folyóiratok feldolgozásával nem elégedhet meg. Általános mérnöki folyóiratokban, pl. a "VDI"-ben időközönként kitűnő, elvi jelentőségű, bányászati tanulmányok jelennek meg. E szaklap referáló része is igen értékes és tanulságos. A bányászatot érdeklődő időszakos témákról, pl. "Könnnyűfémek bányászati alkalmazásáról" a "Licht Metall" és az "Aluminium" c. folyóiratok igen érdekes megoldásokat közölnek a világ minden tájáról. Bányászatunkat az acél-bányatámokkal kapcsolatban különösen érdeklő "könnnyű-acélszerkezetek"-ről a "Stahl und Eisen" közöl bővebb anyagot.

E - tökéletességre igényt nem tartó - néhány kiragadott példával a bányászati műszaki dokumentáció fontosságát és időszerűségét akartam kiemeltetni. Megállapítható, hogy a kezdet igen jó, és az ONK lankadatlan fáradozásai révén igen sok történt már ezen a téren. Nem vitás azonban, hogy helyenként párhuzamos munka is folyik, más helyen pedig még nem ébredtek tudatára e kérdés fontosságának. Sok tennivaló van tehát még hátra, amíg a műszaki társadalmat általában a szakirodalom szeretetére, gyakorlati használatára és a könyvtártechnikai segédeszközök maradéktalan igénybevételére nevelik.

+ + +

Bóday, G.: Technisch-wissenschaftliche Dokumentation im Bergbau.

Die ungarischen Bergbauingenieure erwarten von der technisch-wissenschaftlichen Dokumentation fortlaufende Information bezüglich der wichtigsten Probleme ihres Fachgebietes, u.z. in Bezug auf die Mechanisierung und der Selbstkostensenkungsmöglichkeiten im Bergbautrieb, sowie bezüglich der Grubensicherung, da alle diese Fragen in den verschiedensten Gruben und Revieren den unterschiedlichen Gegebenheiten entsprechend gelöst werden müssen. Die Ungarische Technische Landesbibliothek und Dokumentationszentrale /OMK/ besorgt den grössten Teil dieser technischen Information. Besonders nützlich erwies sich in letzter Zeit die Themendokumentationen genannte Publikationsreihe in welcher stets die aktuellsten Schwerpunktfragen des Bergbaues behandelt, bzw. bearbeitet werden.

Die bedeutendste Bergbau-Fachbibliothek ist die der Technischen Universität für Schwerindustrie in Miskolc mit ihrem Bücherbestand von über 120 000 Bänden und ihrer reichen Zeitschriftensammlung; die technische Dokumentationstätigkeit der Universitätsbibliothek ist jedoch beschränkt. - Das Wissenschaftliche Forschungsinstitut für Bergbau besitzt eine im Umfang zwar kleinere, jedoch recht gut organisierte und eingerichtete Bibliothek und verfügt auch über eine mit entsprechendem Personal dotierte Dokumentationsabteilung. Hier werden den Forschern zu ihren Themen ausser Bibliographien auch eigens bearbeitete Publikationen /"Mitteilungen des Forschungsinstitutes für Bergbau", sowie "Informationen über die neuesten Publikationen der heimischen und ausländischen Fachliteratur"/ zur Verfügung gestellt.

Die Technische Bibliothek des Ministeriums für Schwerindustrie spielt eine wichtige Rolle in der methodischen Anleitung und der Kontrolle der betrieblichen Fachbibliotheken im Bergbau. - Fast alle Bergbautrusts und Unternehmen besitzen kleinere oder grössere eigene, gut eingerichtete Betriebsbibliotheken; unter diesen sind vor allem die Betriebsbibliotheken des Kohlenbergbautrusts in Tatabánya und in Komló zu erwähnen.

Vom historischen Standpunkt, bzw. in Hinsicht auf die Entwicklung des Bergbaues in Ungarn sind die Bibliothek und Schriftensammlung des Zentralen Bergbaumuseums in Sopron, sowie die Bibliothek des Ungarischen Bergbau- und Hüttenvereines recht bedeutend. Die Fachzeitschrift des Vereins übt eine fortlaufende technische Informations- und Dokumentationsstätigkeit aus.

+ + +